

עם זאת, בין בכוח מצבם הגיאוגרפי ובין בכוח התכונות המיוחדות שטיפחו בהם חייהם, שרד להם ערך ספציפי מסוים. אין לזלזל עדיין לא ביכולתם להחיש עזרה בשעות כושר והזדמנות, ולא בכוחם לסכן את נקודות-התורפה ברגע-משבר.

גם לגבי בחינות ספציפיות אלו, — אם של מצב אוביקטיבי ואם של סגולות סוביקטיביות, — ניכרות תמורות המגבירות והולכות את המשקל — בכוח ובסוג — של גורמים שלא מן המדבר באו. ותמורות אלו, שבמציאות ושבסכימו, — הן גם תולדה של ההליכה-התפתחות המתרחשים מילא וגם תוצאה של מאמצים הבאים מתוך רצון-כוון.

אם "תרבות" אין פירושה "רפיון" — הרי שניתן בידי התרבות (ואנשי התרבות) בזמננו לקבוע את תחומי המדבר ואת התפתחותו, — ולא להפך.

קול. ה. פ. קניינדהם

צבא ארצות הברית

כ י ב ו ש א ר ז פ צ ו

(מסע-סהרה של צרפת-הלוחמת)

עוד לפני מסע צבאות צרפת הלוחמת בסיקודו של גנרל לקרק, בחורף 1942-1943, לרחבי המדבריות, לשם הגנה על אנפה של הארמיה הבריטית השמינית, נערכו כמה פשיטות על משמרי-התחץ המדבריים של האיטלקים. בחורף 1940-1941, למשל, פשטו חילות צבא, בסיקודו של קולונל ד'אורנו לתוך סצ'י וחבלו במצודות-המשמר האיטלקיות גטרון ומורזוק. ד'אורנו נהרג. גנרל לקרק (בעת-היא קולונל) הוליך במרס 1941 גיס מלרגו צפונה מזרחה לתוך לוב, ולאחר מצור שנמשך עשרה ימים לכד את מצודת המשמר החזקה של קופרה⁽³⁾, ולקח בשבי מספר שבויים וכן מכוניות-משא, נשק, תחמושת, מכוניות חשמל ומכונות לייצור קרח. מצודות-משמר זו נמסרה לבריטים ואלה, בעזרת פלוגה "סמלית" צרפתית קטנה, הוסיפו להחזיק בה. אכן, היתה זו קודרת-רוח מאין כמוה להסב לעת ערב בלרגו על כוס ויסקי מהול במים ומוגש עם קרח, הלא הוא הקרח המיוצר במכונות שנתפסו בקופרה.

לקרק ערך פשיטת-הטרדה לתוך סצ'ן באביב 1942, לקח שבויים והשמיד ציוד בגטרון ובארבע מצודות-משמר קטנות שמסביב למורזוק, אח"כ נסוג עם חילו להרי טיבסטי, בטרם יספיק האויב להשיב מלחמה. ממסעות אלה לתוך דרום לוב למדו לקרק וקציניו להכיר לדעת מכלי ראשון את המדבר, את בעיות האספקה והתובלה של אופרציה כארץ זו ואת ארגונו של האויב ורוח חייליו. מהירותן היחסית של הפשיטות הללו והצלחתן הפיחו בניסות-היילידים רוח בסתור-עצמי.

למוצאי חודש נובמבר 1942 היה המשקיף הצבאי מטעם ארה"ב שליך, הצרפתים הלוחמים (אותה שעה בברווזיל שעל הקונגו) נוכח לדעת יותר ויותר שגנרל לקרק מתכן מסע חשוב

1. חבל צ'אד (על שם האגם) שבאפריקה הצרפתית האקטוריאלית, מן השטחים הראשונים ביותר שהצטרפו אל תנועת "צרפת החפשית" של דה-גול-המערי.

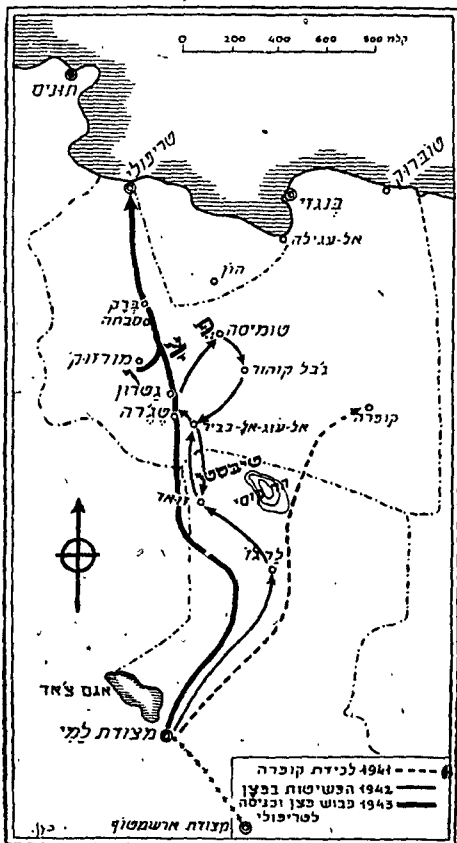
2. ראה ברשימה בעמוד 51 תיאור חבל זה.

3. קבוצת נאות-מדבר בלב מדבר-לוב ובקרבת גבול מצרים, אשר היה בה כדי לשמש תחנה-בדרך בשביל פלישה אויבת לתוך מצרים התיכונה או לאיים במידית-מה על האגף הימני של ארמית-הנילוס והארמיה השמינית אחריה. תחת זאת שימש המקום, לאחר כניבוסן ע"י הצרפתים, בסיס לפעולותיה של הקבוצה הנוודת של "פטרוליה-המדבר ארוכי הטווח" — המער.

4. הכונה כאן כמוכן להכרת שטח מדברי זה, שבתחום שלטונם הקולוניאלי של האיטלקים, ידעת המדבר ותנאיו בדרך כלל היתה נחלת צבאות הצרפתים באפריקה מזה מאה שנים ומעלה, ולא היו כמוהם לנסיון ולבקאות בתנאי סהרה. — המער.

מזה ללוב: ראשית, מפני שלקרקע הוא מפקד המאמין בהבאת המלחמה לשערי האויב; ושנית מפני שהתקדמות הארמיה השמינית של גנרל מונטגומרי תבעה במפגעי את היסול הכוחות האיטלקיים (ושמא הגרמנים) שבאגפה השמאלי של הארמיה. כשנשאל הגנרל, לא בושש להודות, כי לא זו בלבד שמתכן הוא אופרציה מעין זו, אלא שזו כבר התחילה למעשה. צבא ואסקפה זרמו קדימה, לראש מסה"ב (1) בלרגו למן ראשית נובמבר.

בשעת עיבוד התכנית סברו, לפי ידיעות אחרונות ביותר, שחילת-המצב של מצודות המשמר האיטלקיות בפנן הוגדלו וכוללות עתה בתוכן גם צבא גרמני. כן נמסר שהפנן נתון עתה לפיקודו של גנרל גרמני, שקבע את מרוזוק למושב מפקדתו וכי יש לחשוב שחילת-המצב חזק במיוחד במקום זה. התכנית הצרפתית הביאה בחשבון את כל הידיעות הללו, אף-על-פי שאחרי-כך נתברר כי כל הגרמנים כולם נקראו לשוב כדי להצטרף לצבא רומל הנסוג.

התכנית בקצרה היתה כזו—

1. ללכוד את משמר-החוף האיטלקי באל-עג'א-אל-כביר ולכוון שם בסיס קדמי;
2. לשלוח קדימה שלוש שדרות ממונעות ובכת'אחת, נגד גטרן, אום-אל-אראנב ונקודות המשמר הקטנות יותר שבאזור מרוזוק-סבחה;
3. להעתיק את הבסיס הקדמי לאום-אל-אראנב, לכשתלכד מצודה זו, ומשם לתקוף את סבחה וברק בזו אחר זו; לכינת מצודות-משמר אלה היתה מניח את קיהקשר בין מרוזוק לבין החוף. לא היתה כל כוונה לתקוף את מרוזוק, כי לקרק סברו שמרוזוק תכנע מיד לאחר שמצודות-המשמר הסובבות אותה תפולנה וקשרה עם החוף ינוחק;
4. לשלוח קדימה שתי שדרות מברק, אחת בכוון צפונה-מזרחה להון, ושניה צפונה-מערבה למיזיה ואח"כ משם לטריפולי;
5. לתאם את זמנה של התקדמות זו עם התקדמותה של הארמיה הבריטית השמינית, אשר

(1) בחבל צ'אד אין, כמוכן, כל מס"ב, אלא שכאן משתמש המספר בביטוי "ראש-מסה"ב" (פירושו של ביטוי זה, בדרך כלל, — נקודת הסיום של ההובלה במסה"ב, ממנה מתחילה פועלת התובלה הצבאית הרגילה) כב-ש"דבר" לבסיס המשמש נקודת-מוצא למסע עצמו. — המער.

מפקדה אישר את התכנית. נתעמדו לנסות ולכוא לירי מבעימישרין עם הבריטים בהון, ולאחר-זמן לכשיגיע מונטגומרי לנמל זה, — בטריפולי.

6. עצמת השדרות והרכבן חושבו לאור ההנחה, כי הצבא הגרמני, שלפי הסברה נמצא במצודות-המשמר האיטלקיות, יגלה התנגדות נמרצת;

7. פיקוד-השדה¹) נמסר לקולונל אינגולה, המפקד של רגימנט צ'אר. הגנרל לקרק עמד לפקח על הפעולות ולכוון מבסיסים קידומיים המתחלפים עם שלבי ההתקדמות.

תחילה היתה המחשבה להועיד את ראשית המסע מלרגו ב-22 בנובמבר אך לפי עצת מפקדתו של גנרל מונטגומרי נדחה מועד היציאה לכמה ימים, ושיירות צבא-החלוץ יצאו מלרגו ב-30 בנובמבר בשעה שהארמיה השמינית הגיעה לאל-עג'ילה.

הפעולות נעשו לפי תכנית, בעיקר בזכות הגנרל לקרק שידע את הארץ ואת מצבי-הרוחות במחנה האויב, שעורר מחמת הפשיטות שערך עליו; בזכות ההפצה המוצלחת שהופץ הבסיס האויירי בסבחה ב-28 בדצמבר, הפצה ששמה לאל את איומו של האויב מן האויר; ובזכות העזרה שעוררו מטוסי התובלה של "ארה"ב בהובילם תחמושת, דלק-מכוונת ומזון קדימה, אל השדרות המתקדמות, במצב החרום שנתהווה מחמת מהירותה הבלתי צפויה של ראשית ההתקדמות. שיירות הצבא הראשונות יצאו מוואר ב-15 בדצמבר, כדי ללכוד את משמר-החוץ האיטלקי באל-עוג'אל-כביר ולכוון שם בסיס קידמי. השדרה היתה מורכבת "מפלגת-הבסיס הקדמי" בפיקודו של המיור וינה, אך לא היתה בה כל ארטילריה. אבל למחלקת-הסינר הממונעת היו תותח "בופורס" אנטי-מטוסי ותותח רגלים של 20 מ"מ וכן חמש מכ"י של 7.2 מ"מ מותקנות על גבי מכוניות-המשא שלה. בתותח-הרגלים ומכ"י אפשר היה להשתמש מעל פני הקרקע.

בבוקר של 26 בדצמבר הודיעו הצופים על פלגה איטלקית ממונעת כעשרה ק"מ מדרום לכפר החרב עוג' ומחלקת-הסינר הממונעת, שהלכה בראש השדרה, יצאה לקראת האיטלקים להתראות עמם פנים. כלי התובלה סרו מן הנתיבה, מכ"י ותותח ה-20 מ"מ הורדו ממכוניותיהם והוצגו בעמדות-אש טובות. מושפתחה האש, הפכו האיטלקים את פניהם ונסוגו צפונה ללא כל מאמץ להפריע את ההתקדמות.

המחנה האיטלקי העזוב נמצא אח"כ בגיא הגבעה שטוחת-הפסגה, צפונית-מזרחית לחרבות עוג', ואפשר היה להכיר סימנים של נטישת-חפוזן. פלגה איטלקית זו של משמר החוץ לא נראתה עוד בשנית; ייתכן שנסוגה לגטרון, מצודת-המשמר האיטלקית הקבועה, הסמוכה ביותר. כמקום לבסיסם הקידמי בחרו הצרפתים כבדת ארץ כ-20 ק"מ דרומית-מערבית לגבעה שטוחת-הפסגה; כאן השתרע לו טטח מישורי מובהק של חול נוקשה כ-3 ק"מ מצפון לדרום וכ-2 ק"מ ממזרח למערב — שדה תעופה טבעי מצויץ. חיל האויר עבר מיד מוואר לכאן, ובינתיים גם ביצע כמה משימות-תצלום — בגטרון, אוס-אל-אראנב ומצודות-המשמר הקטנות של וואיילה-וטמסה.

מדרומו וממערבו של שדה התעופה הטבעי בעוג', נזקקו מתוך החול כמה גבעות סלעיות קטנות; הצבא נפוץ בין הגבעות-ליוון עשה למכוניותיו. כלי-התובלה חנו בסמוך לגבעות ככל-האפשר ונסתוו ברשתות, ביריעות-בד, אבנים ושיח-קוצים. ההסוואה עלתה יפה כל-כך שמן האויר אי אפשר היה להכירם. מטוסי האויב לא הצליחו אפילו פעם אחת לגלות בסיס זה, אף על פי שכמה ממטוסי נראו בעברם מעל לשטח מזרחה והדעת נותנת שהיו מסיירים את המקום.

ההגנה האנטי-מטוסיית במקום הובטחה ע"י תותח "בופורס" ומכ"י של פלגת-הסינר הממונעת וצ"י מכוונת-הירייה של פלגת הנשק הכבד. כלי יריה אלה לא הופעלו אפילו פעם אחת נגד מטוסי האויב, כי אפילו אחד מהם לא התקרב כל-כך שיהא כדאי להקביל פניו באש.

ב-27 בדצמבר העביר גנרל לקרק את מפקדתו לבסיס הקדמי אל-עוג'אל-כביר. מפקדתו הצטרפה ממנו גופו, שלישו, הקומנדנט²) בונפה (קצין הקשר, שביקר פעם בפעם במפקדת הארמיה

1) כלומך — הפיקוד הבלתי-אמצעי על החיל הפועל. — המער.

2) הכונו לדרגת מיוך המקובל בצבא הצרפתי. — המער.

ה פ צ ו

הפצן הוא חלק מן הסהרה, השוכן בפינה הדרום-מערבית של לוב, כ־400 מיל מצפון לדרום וכ־700 מיל ממזרח למערב⁽¹⁾. זהו שטח של חול, אך זעיר שם זעיר שם מבוצעות מתוך החול גבעות ויערות רחוקות יותר מצויים בו גם גאות-מדבר. בחודש ינואר שכיחות למדי סופות-חול. הלילות קרים מאוד. בצהרים חם מאוד. היובש המידי, מים אינם מצויים אלא בגאות הדשא הנדירים. דקלי התמרים יונקים את הלחות הדרושה להם ממי התהום.

מצודות-המשמר הצבאיות בפצן הוקמו כולן בגאות-המדבר, והמצודה גופה (לרוב קבוצת בנינים בצורים, מוקפים חומה גבוהה ועבה) נמצא באמצע כפר או כפרים של הילידים, שנבנו בנה. כמה מנאות-המדבר על כפריהם נקברו, פשוטו כמשמעו, מתחת לחול הנערס, הנשא ומובא ע"י רוחות חזקה (בין אלה בולט הנהג שבאל-גוג' אל-כביר). בכל אחת מנקודות-המשמר האיטלקיות בפצן הקימו הגרמנים "אזורי-מגן" שבהם נחפרו מתוך בחירה יפה, עמדות לכלי יריה, מחפורות, חפויי הבטחה לאדם ולכלי-רכב, כולם מחוברים ביניהם ע"י חפרות ומוקפים שדות מוקשים וחוטרי-חיל. הבנינים הצבאיים של המצודה יכלו לעמוד בפני הילידים בתקופת "הארגוניה"⁽²⁾ אך נחשבו כחסרת-תועלת נגד ארטילריה בתימינו.

מצפון למורזוק, אום-אל-אראנב וסבחה, סללו האיטלקים דרכים טובות, אך מדרום למצודות-המשמר אלו לא היו אלא שבילי-מדבר, שמסלוליהם אינם ברורים ביותר והם נמחים פעם בפעם על ידי סופות החול. יש צורך במצפן והוא בשימוש תמיד. בדרך כלל החול הוא נוקשה, ומכונניות, המצוידות בצמיגיהן כבדים, יכולות לנוע לאורך המדבר בקלות-מה. פעם בפעם נקרים גם מקומות רכים בלתי-צפויים, שבהם עלולות מכונניות כבדות לשקוע ולהתקע. כל מכונה נושאת עמה 4 לוחות-פח וגלילי דלק שפתחום, ישרום והכפילום) שני-משנים מכל צד של גוף המכונה. נתונים על זיוי ברול. לכל מכוננית שני "נערי-מנוע", שתפקידם להניח את הלוחות (אחד אחד מתחת לכל גלגל) בהתקע המכוננית ולאספם לאחר החלצה.

מדבר צימד (ממצודות לאמי עד לרגו) נבדל מן הפצן בריבוי הואדים היבשים, שאדמתם קשה והם משמשים כשבילי-מסע. הללו מרוכים הם, וכל אחד ואחד מסתנה לכל-כך הרבה שללחות, שכל שייקה בצאתה לדרך צריכה ללווי של מוריד-דרך ילידים, המכירים את השבילים.

מלרגו לצפון-מערב, מתרום לגובה ניכר למדי חבל הארץ החררי הידוע בשם טיבסטי, הרי הגעש הכבויים שבו מגיעים לגובה של 11.201 רגל (הר אמיקוסי) ו-10.709 רגל (הר מוסידה). כל איזור טיבסטי הוא געשי, ורוע פסקות מוזקרות, בקצות, צמקים ונקרות חבויות. אין שם כל צמחיה. פרט לעמקים, שבהם גללים עציד-דרך נמוכים (מאכל אהוב על הגמלים) ושיחים אפורים-ירוקים. בעמקים הגדולים יותר יש מים, בדרך כלל קרוב לפני השטח העליון של הקרקע.

השבילים בטיבסטי הם קשים ביותר, לפי שהחול שם רך, וכשכמה מכוניות-משא עוברות במסלול מתהוים שקעים עמוקים. שקעים ורכובים אלה כובלים את המכוניות, עד שלעתים קרובות יקרה, שאפילו שיירה קטנה אינה מצליחה לעבור במשך יום יותר מ־10 ק"מ בשביל שיש בו שקעים ורכובים כאלה. פלגות מודדים רכובים על גמלים עוסקות תמיד בחיפוש דרכים נוספות. עם גלויין נשלח לוואר מרשם של מפה, ועליו האזימוט וציוני דרך. המרשם נתלה לראויה בבנין מעוץ-המטה, ולפני צאתם לדרך חייבים מנהלי שיירות להתייצב כאן כדי להכיר, איזה שבילים פתוחים ולהעתיק את מסת השביל שבהו ללכת בו.

(1) כלומר, בערך 650 ק"מ על 1100 ק"מ — כ־720.000 קמ"ר — שטח העולה בערך פי שמונים על אוור הנגב שבתחומי א"י המערבית. — המ"ר.
(2) תקופת הגבעות השבטים בטרופוליטניה ע"י האיטלקים, שהצטיינה כידוע באכזריות יתרה. — המ"ר.

השמינית) והמשקיף הצבאי מטעם ארה"ב; מטהו הכללי הושאר מאחור (למורת רוחו-התפתח) בברזחילי של הקונגו.

בהשכמת בוקרו של 28 בדצמבר המריאה „להקת-ברטן“ (1) להפציץ את הבסיס האוירי של האויב בסבחה. המשימה שהושמה עליה עלתה יפה להפליא, שכן נפגע המוסך ועליו באש, וכל המלאי של דלק-הטיסה אשר בידי האיטלקים הושמד. שני מטוסים, שחננו במוסך (אחד מהם טעון פצצות) הושמדו, ושאר השלושה שחננו בשדה ניווקו קשה מפגיעות החטאה סמוכות. כ־10 מטוסים אחרים, שחננו אותה שעה בשדה התעופה המריאו בדלק ככל שהיה מצוי במילקיהם ושבו לא נראו לעולם. לאחר הפצצה בוצחה זו חדלה פעילותו האוירית של האויב.

השדרה שבפיקודו של לויט-קולי דיאו שמה מצור על עמדת האויב באגם-אל-אראנב בשלושה בינואר 1943, בהציגה את תותחיה בגובה-המדבר הקטן כ־6 ק"מ דרומית-מזרחית לביצורי האיבי, לאחר שחיסלה כמעט לחלוטין את משמר החוף האיטלקי, שנמצא בגובה המדבר הקטן. תותחי דיאו בפיקודו של קומנדנט קרספן, שהשתמש בתצלומי האויר שנעשו ע"י מפציצים צרפתיים, המטירו על עמדת האויב אש רבה ויעילה מאד.

רובאים, בסיוע פלוגת הוין הכבד ומחלקה אחת מפלוגת-הסיור הממונעת, הביעו להם דרך קדימה ובאשם לא הניחו לחיל המצב האיטלקי להרים ראש כלל.

אור 4^י בינואר חדרו כמה רובאים ילידים לתוך הגנים הסובבים את נוה-המדבר אום. עב בוקר הונף על העמדה דגל לבן, והצרפתים הפסיקו את האש, בתכונתם לקצין איטלקי שיופיע בלחית דגל לבקשת שביתת נשק. אך האיטלקים המשיכו לירות אש לסירוגין וללא דיוק, והדגל הלבן סולק. אז חידשו הצרפתים את אשם שלהם והוציאו מכלל פעולה 2 מתוך ארבעת התותחים האיטלקיים בני 65 מ"מ. בשעות צהרם מוקדמות הונף שנית דגל לבן, והפעם הופיע קצין ועמו דגל לבקשת שלום. לאחר הכניעה הסבירו האיטלקים, כי הדגל הלבן, שהופיע בבוקר, הונף בלא נסילת רשות על ידי העסקרים (חיילים ילידים). ואלו הדגל הלבן השני היה „רשמי“, שכן הנפתו באה במצוות המפקד. בין השבויים היו 7 קצינים איטלקיים, 11 סמלים איטלקיים, 122 חיילים איטלקיים ולמעלה מ־200 עסקרים. בחילו של דיאו היו 41 קצינים וסמלים צרפתיים וכ־750 ילידים, אבל רק כ־3 מן החיל הזה הופעל. האש הצרפתית היתה מדויקת ומנוהלת יפה. האש האיטלקית היתה גרועה להדהים.

בעמדה זו נמצא שפע של תחמושת מכל הסוגים, אך מזון לא נמצא בה אלא מעט. מקרונים (אטריות), קמח, גבינה ויין לא היו כלל. במשך כמה ימים ניוונו האיטלקים במנות-מזון קבוצות בצפונתם לאספקה שהבטיחו הגרמנים לשלוח — הבטיחו, אך לא שלחו. למזלם היה הגנה מוקפת גני ירקות של הילידים, וכך נמצאו להם ירקות רעננים בשפע.

המצודה היתה במרכז הגוה, ארכו כ־4 ק"מ ורחבו מ־500 עד 700 מטר ובתוכו כמה קבוצות של בתי ילידים. כקילומטר מזרחית למצודה ובהמשך לצדו המזרחי של הגוה היתה „עמדה-המוגנת“ שבה נחבצר חיל המצב כדי לעמוד בפני הצרפתים.

עמדה זו, שהגרמנים התקיינה כראוי, היתה עשויה נקודות בצורות ועמודות-כלי-ידיה מחוברות זו לזו ע"י חפירות. פה ושם לאורך החפירות הותקנו מחסות לאנשים.

כן נחפרו מוסכים לרכב-המנוע. אלה היו משטחים ישרי-זווית, בערך 10 גגל למטה מפני האדמה, והיו יורדים אליהם במבוא-חפירה משופע. גודלם הספיק לאכסון שתי מכוניות-הובלה, רשתות, שענפי דקלים קלועים בהן, גפרשו על פני „המקלטים“ לכלי-ההובלה. עמדות כלי-היריה היו מעין שקעים עגולים, כ־2 מטר עומקם ו־20 רגל קוטרם. צדיהם רופזן במעשה-מקלעת מענפית-מזר לשם עצירת הנועתו של החול. עמדות כלי-היריה לא הוסו ואפשר היה להבידן בגל על פי הצלומי-האויר. הוין כלל 4 תותחי-ישידה בני 65 מ"מ, 3 תותחי רגלים בני 40 מ"מ ו־4 בני 20 מ"מ. 2 מן התותחים בני ה־65 מ"מ ר"מ מן התותחים בני ה־40 מ"מ הוצאו מן הפעולה.

(1) על שם החבל הצרפתי ברטן (או ברטניה); יחידות התעופה של „צרפת-הלוחמת“ נתקראו, בדרך כלל, בשמות סמליים כאלה. („טייסת-לורן“, „טייסת-לורניגה“ — באפריקה הצפונית; „טייסת-נורמנדיה“ — בחזית הרוסית). — המערך.

איור עמדות המגן היה מוקף תיל ושדות-מוקשים. המוקשים הונחו שורות שורות בסדר מודקדק, ברווחים של 6 רגל שתי ו-10 רגל ערב. את מקומם אפשר היה להכיר בנקל, לפי שבדיק מעל לכל מוקש היה שקע קטן בחול. משכבשו הצרפתים את העמדה, היו החיילים הלידים מגלגלים בלי הרף חביות ולקנפט דרך שדה המוקשים עד לעמדה, בגלל ועבור בינות לשורות המוקשים. אמנם היה זה בנגוד גמור להוראות שניתנו להם, אך אינו הוראה ופקודה עשויות להניא חיל אפריקאי מלבחור בקצרה שבדרכים ?

בינתיים נשלחה שדרתו של קפטן זופרוא אל מעבר לאוס-אל-אראנב, כששימטה היא ללכוד את מצודות-המשמר הקטנות אשר מזרחית לה — זואיילה וטמסה. משימה כפולה זו בוצעה ב-5 בינואר (זואיילה) וב-6 בו (טמסה). זופרוא הניח פלגות קטנות בכל אחת ממצודות המשמר הללו. והוא עצמו, לאחר שהוגבר ע"י חלק מן הרורב הנייה, פנה צפונה לעלות על סקנה (ליד הון) מדרום מזרח לאל-עייליה).

בבטרון עבר הלווי-קולי דלג' בהצלחה את גבעות החול אשר ממזרח לנאות-המדבר וצר על העמדה, צור וחכות לבואה של פלגות הגמלים של קפטן סרוק (הקבוצה הנוודת של טיבסטי) שנעתדה ליטול-לעל עצמה את עצם כיבושה של הנקודה הזאת. סרוק הגיע לבטרון ב-3 בינואר והחליף את חילו של דלג', הגדול הרבה משלו. דלג' נסוג במשך הלילה (אור ל-4 בינואר) והמשיך את דרכו צפונה לקראת סבחה. חיטולו של איום האויב מן האויר איפשר תנועת צבא ביום רבליה וביוון שכל התנועה התנהלה בכל-ירכב ממילא הואצו האופרציות במידה מרובה. במוצאי ה-4 בינואר דרש סרוק מגטרון שתכנע, בהוכירו את המפקד כי מקרוב וכנעה אום-אל-אראנב. המפקד האיטלקי סירב להיכנע, בהצהירו הצהרה שביותרה כי יתכן שחיל-המצב באום לא היה, אלא מוג לב, ואילו הוא יעמוד בהתנגדותו עד הסוף.

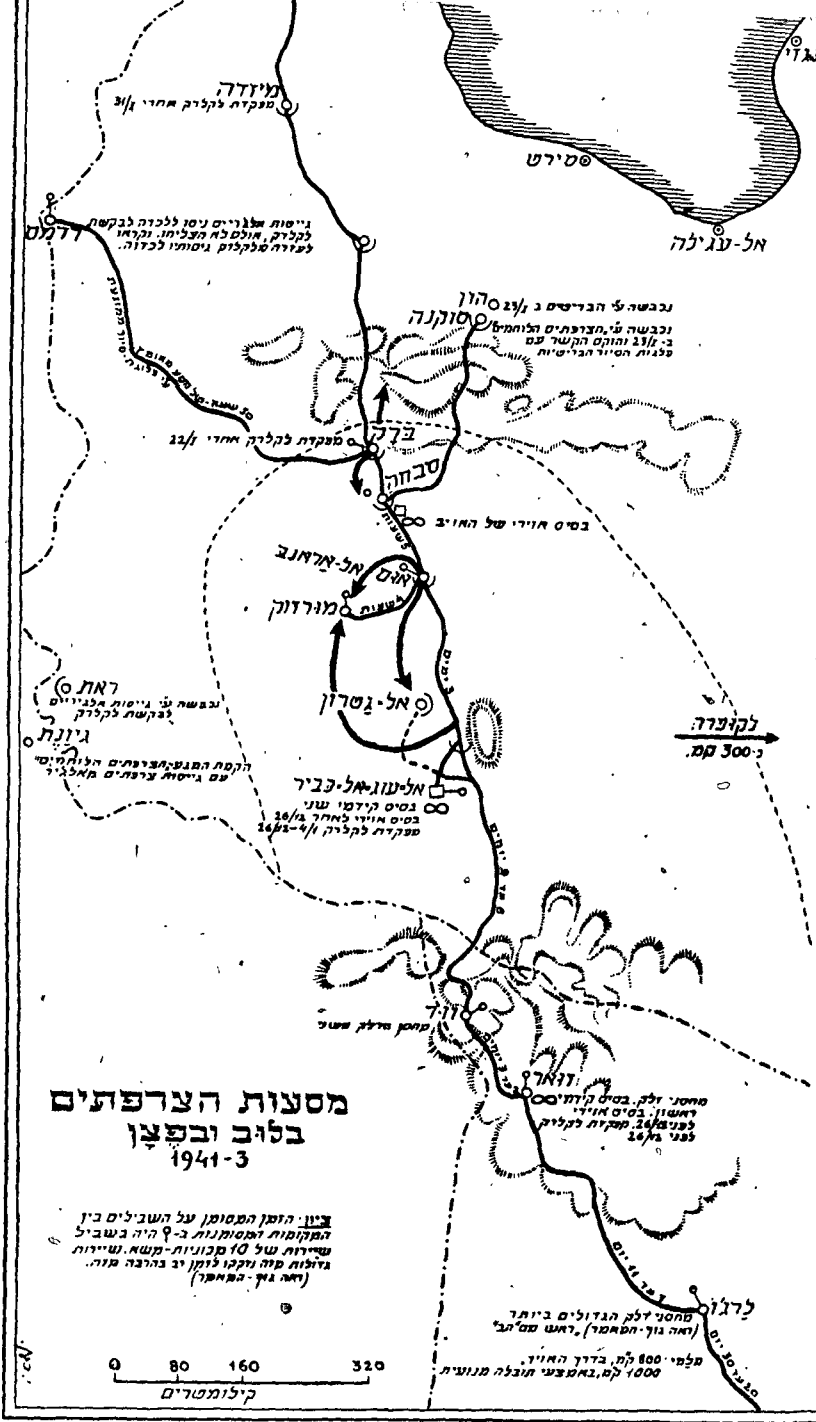
אך למחרת הבוקר שלחו האיטלקים דגל של שלום לשאול לתנאי הכניעה. סרוק דרש כניעה לאלתר ושלא על תנאי, והאיטלקי הסכים בטענו, כי הוא עושה כן כדי לחסוך קרבנות גוספים ומיותרים. אח"כ נתגלה, כי בשעה שהכניסו האיטלקים את חילם לתוך העמדה לא דאגו להביא לתוכה מלאי של מים, והקבוצות שנשלחו להביא מים מן החוץ לקו מאש הצרפתים הפוגעות, עד שחיל המצב המתעלף בצמא דרש ממפקדו שיכנע.

כן גילה המפקד האיטלקי שאור ל-5 בינואר קיבל הודעה אלחוטית מן הנגדל שלו (אותה שעה בשמירה) שייבחו על התנגדותו האמיצה. ולאחר שקיבל שבחים אלה, שירשמו לזכותו על גליון-השירות שלו, כונן היה. להכנע בהאיר בוקרו על 5 בינואר. זו היתה העמדה היחידה שבה נמצא מלאי מזונות כראוי (בין השאר כמות גדולה של קמח). ויונה הכיל 4 תותחים בני 65 מ"מ, 3 תותחי-רגלים של 40 מ"מ, 4 של 20 מ"מ, ו-6 מטילרימונים (מרגמות רגלים קטנות). בחיל המצב היו 7 קצינים, 10 סמלים ו-87 חיילים איטלקיים וקרוב ל-200 עסקרים. בחילו של סרוק היו 3 קצינים ו-4 סמלים צרפתיים ו-146 חיילים ילידים. וייגו היה 4 מכונות-ירייה מסיפוס הוטצ'קיס ו-2 תותחי הרים בני 65 מ"מ מושאים על גמלים.

ב-7 בינואר בבוא פלגות הגמלים של סרוק, לכדה שדרת דלג', שפנתה מגטרון צפונה את מצודת-המשמר המבוצרת היטב ואת בסיס האויר הראשי שבסבחה. גם כאן כבשאר מקומות נטשו האיטלקים את המצודה ונתבצרו בעמדת-המגן הרחבה אשר מתוצה לה. יתכן שאילו נשארו במצודה שנבנתה במקום מעוז טבעי, על גבעה החולשת על המדבר הסובב אותה, וכי עתה הצליחו להאריך מעמד ולמעט אבדותיהם. לדלג' לא היה אלא שני תותחים בני 75 מ"מ ועם כל אשם הרייקנית נבצר מהם להתגבר לבדם על מצודה חזקה זו.

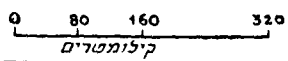
סבחה נהפכה למושב המפקדה של הפצן, ודלג' נתמנה למושלו הצבאי של השטח. נגדל לקלוק סבר תמיד, שלא יהא צורך לתקוף את מורדוק — זו הכנע בלא קרב, לכשתכבשנה נקודות-המשמר הסובבות אותה. ב-10 בינואר בחזירתו משימת-ההפצה בברק, גילה

(1) ראה הרשימה על נשק הצבא האיטלקי במערכות "חוב" "חי"ס, עמ' 132. — ה מ ע ר.

מסעות הצרפתים בליב ובפצ'ן 1941-3

צפו: הזמן המסומן על השבילים בין המוקמות והמסומנות ב-9 היה בשביל שיירות של 10 טבנות-קטא, שיירות גדולות מה יתקנו לזמן יב בהרבה מזה. (ראה ג'ון-האמר)

לדגו: מחסני דלק הגדולים ביותר (ראה ג'ון-האמר), ראש שס"ה'ט' 800 ק"מ, בדרך האוויר, 1000 ק"מ, באמצעות תובלה מנועית

מ.א.

מיזפדה
ספקדת לקליק אחרי 1/13

גייסות אלג'יריים ניסו ללכדה לבקשת לקליק, אולם כח מעליתו. נקראו לעזרה ספקדיקס גייסותו לכדוה.

נבטשה י' הבריטס ב 22/12 סהון
סונקנה
נבטשה י' חצופתים הלוחמים
ב 21/12 והתם הקשר עם
פלגות הסיווד הבריטיות

ספקדת לקליק אחרי 22/12
ספקדה

בסיס אוירי של האויב

מל-אחמב
למעות מורוזוק

מל-נסרון

ראת
נבטשה י' גייסות אלג'יריים
לפקשת לקליק
ג'ונת

הקמת תבונות-צרפתים הלוהטות
עם גייסות צרפתים מאלג'יר

מליעו-מל-כביר
בסיס הקדמי שני
בסיס אוירי לאחר 26/12
ספקדת לקליק 1/1-26/12

לקביצה
300 ק"מ

תחנת דלק ששני

דדאר
מחסני דלק בסיס קודמי
ראשון בסיס אוירי
לפנת 24/12 מקבית לקליק
26/12

מחסני דלק הגדולים ביותר
(ראה ג'ון-האמר), ראש שס"ה'ט' 800 ק"מ, בדרך האוויר,
1000 ק"מ, באמצעות תובלה מנועית

בגד'י

ססירט

אל-עג'ילה

מפציץ) „גלן־מרטין“), כפיקודו של לויט' מהה, שדרה ארוכה המתנהלת צפונית־מערבית בדרך המובילה ממרוזוק לכיוון זן. לויט' מהה חג מעל לשררה הלך וחזור, הלך וחזור, בשלחו צרורות אש ממכ"י שלו לימין הדרך ולשמאלה, לבסוף השליך אליהם הודעה לאמור, שבשובו ימסיר אש על השררה עצמה. האיטלקים גופפו ביריעות־ברז, והיליידים התירו טבוליהם שהיו לבנים בשעתם, ונפופו בהם בהתרגשות נפנה והתאמץ להדגיש כי אדיר חפצם להכנע.

לויט' מהה שיגר באלחוט בקשה לאום־אל־אראנב, שישלחו אליו מלגה ממונת אשר תקבל את שבייו. הוא והצוות שלו (4 אנשים בס"ה) ניצבו לשמור על השבויים, ושמרו כ־4 שעות עד שבאה הפלגה הממונת. היו שם 1600 איש, בתוכם המפקד של פצן, (נתגלה שאיננו אלא מיוז איטלקי, ולא גנרל גרמני) 110 קצינים, סמלים וחיללים איטלקים וכ־50 עסקרים. המפקד האיטלקי ספר, כי בצאתו ממרוזוק שלח חלק גדול מן העסקרים לכפריהם. זיינה של המצודה עוזב עם צאת חיל־המצב — הם לא רצו, שדובר יכביר עליהם בדרכם הארוכה אל החוף. מאפס דלק הניחו מאחוריהם 13 טנקים קלים וכמה כלירכב. הם לא חבלו כל חבלה במרוזוק, פרט לכמה מחלקי הציוד האלחוטני. המפקד האיטלקי הודה, כי עזב את העמדה משום שנוכח לדעת שלא יארך הזמן והוא ינותק מן החוף; הוא לא ראה שום סכוי לעזרה שתבוא וסבר כי אולי יש לו תקוה כלשהי להגיע אל החוף עם חייליו בטרם ישיגוהו הצרפתים.

מצודת־המשמר של ברק, החזקה במידה יחסית (הצפונית ביותר בפצן ממש) נכבשה ע"י הבטליון של דלנז, שעבר לפיקודו של קולונל־אינגולד, לאחר שדלנז נתמנה למושל צבאי. ברק הופצצה כמה פעמים ע"י „להקת־ברטן“ ואחרי התנגדות לשם יציאת חובה בלבד, נכנעה ב־21 בינואר. גנרל לקלרק העביר מיד את מפקדתו לשם. מלאי הנשק והתחמושת שנמצא בברק היה הגדול מכל מה שנמצא באיוז מצודה שהיא. 10 טנקים קלים נמצאו לאחר זמן בדרך שמצפון לברק, אלו געזבו מחמת מחסור בדלק. לא חוכל בהם. כן נמצאו בברק 400.000 גלונים דלק, אך הדלק הזה נמחל מים ונתערב בחול ומלשידים לסינונו לא היו.

בינתיים שלח גנרל לקלרק את קולונל קרטיה במפציץ „גלן־מרטין“ שלו, לנסות ולבוא בקשר עם גייסות דרום־אלג'יר, מצבאו של גנרל זיירו. מחמת אול הדלק אנוס היה קרטיה לרדת בגיינות מיד לאחר שעבר את גבול אלג'יר הדרומית. הוא והצוות שלו נתקבלו בלבבות רבה ע"י הקצינים והחיילים הצרפתים של גיינות, והקשר הוקם בהצלחה. משחזר קרטיה אל המפקדה ונתיצב לפני גנרל לקלרק, מיד נתקשר הגנרל עם מפקד דרום אלג'יר וביקש ממנו שייכבש את מצודת הנבול האיטלקית גתא. מצודה זו נכבשה ע"י חיילות אלג'ירים שבגיינות ב־15 בינואר לערך. בזכרו את ההצלחה בגתא ביקש עתה לקלרק את המפקד באלג'יר הדרומית „שילכוד את גדמס. הנסיך נעשה, אבל בכוח ביקש מספיק, שנהדף ע"י האיטלקים. עתה נתבקש גנרל לקלרק לשלוח עזרה ואמנם השיגה ידו לשלוח כוח מסוים בזכות מטוסי תובלה אמריקאיים שבאו מוואר לברק והביאו 15 חביות דלק־מוניעים. ב־24 בינואר נכנעה גדמס לחיל המצורף מצ'אר ומאלג'יריה. הפלגה מצבא צ'אר, שבאה לעזרת האלג'ירים אשר במבואות גדמס, היתה מורכבת משתי מחלקות מתוך פלוגת־הסיור הממונת, משתי מחלקות־רגלים ושני תותחים, בני 75 מ"מ מוסעים במכוניות־משא. שדרתו של זיפרא לכדה ב־23 בינואר את סוקנה, ובו ביום לכה פלגה של הארמיה השמינית את הון הסמוכה. בערבו של אותו יום הוקם בהון המגע בין חיילות־הקרקע מצבא הגנרל מונטגומרי לבין אלה של הגנרל לקלרק.

ב־23 בינואר לכד לויט'־קולי ויאו את מיודה (160 ק"מ דרומית לטריפולי); לאחר קרב קשה מאוד, נסו האיטלקים צפונה ולא נרדפו. הם הניחו מאחוריהם את מתיים ופצועיהם לטיפולם של הצרפתים. ב־24 בינואר טס גנרל לקלרק למיודה, וב־26 בינואר הודיע לגנרל מונטגומרי לטריפולי, שכיבושה של פצן נשלם ובאגפה השמאלית של הארמיה השמינית אין עוד כוחות, אויב. בשוכו לאחר כמה ימים לברק, קיבל לקלרק מגנרל זיירו (שתחת פיקודו שרת פעם) אגרת בוז

(1) מפציצים אמריקאיים קלים, מספוס שכיום נתיישן, אשר סופקו לחיל־האוויר הצרפתי ערב המלחמה ובראשיה. — המער.

הלשון — אהולים, ידידי היקר, לך ולגייסות צי'אד המפוארים שלך. חיבה ג'ירי".

לאחר זאת הופקדו בכל אחת ממצודות-המשמר פלגות ועירות וחלק הארי של החיל פנה לטריפולי, ושם צורף כבריגדה לארמיה השמינית. לאחר זמן צורפו אליהם עוד שתי בריגדות של צרפת-הלוחמת (אחת מהן היתה בריגדת ביר-חכים של גנרל קניג), וכך הוקמה בפקודו של גנרל דה-לרמינה דיביזיה של צרפת-הלוחמת. דיביזיה זו לקחה חלק חשוב במסע תוניסיה והיתה אחת היחידות שהשתתפו בקרבות מסע-מלחמה זה עד לסיומו.

מובן מאליו, שחינוי עד אין ערוך היה קיום קשר אמיץ בין גנרל לקלרק וגנרל מונטגומרי במשך כל מסע פצ'ו-טריפוליטניה. עם זאת עמד לקלרק בסירובו לקבל קצי'ן קשר בריטי במפקדתו. ומכיון שכך, קויים הקשר באמצעות הקומנדנט בונפה (ששירת לפניו בחיל-האוויר המלכותי) ממפקדת גנרל לקלרק, שהיה סס פעם בפעם לתכלית זו אל מפקדתו הנעה קדימה של גנרל מונטגומרי. כן קיבל גנרל לקלרק פלגת-אתמים מרודייה עם מכונית-אלחוט, ופלגה זו ליוותה את מפקדת קולי אינגולד, בספקה לארמיה השמינית ידיעות על התקומות הצרפתים עד כיבוש אוס-אל-אראנב. הו'ן קרב זה נזוקה המכונית ושוב לא היתה אפשרות להשתמש לא בה ולא בצידודה האלחוטי. אחר כך היה הקומנדנט בונפה חלילית-הקשר היחידה בין שתי המפקדות.

רוחם של החיילים האיטלקים שנשבו היתה נפולה מאד, וחוזותם ענתה בהם, כי אכן שמחים הם שבשבי'ם חמה המלחמה ונשלמה. ביחוד בערה חמתם על הגרמנים, שבעזבם אותם הבטיחו להם לשלוח אספקה וכדרכים של הנאצים בקודש מאו ומתמיד — לא עמדו בדיבורם. רק בגרמם ובמיזיה היתה התנדבותם. דומה לקרב אמיתי. שתי מצודות-משמר אלה היו קרובות, במידה יחסית, לכוח האיטלקי העיקרי, ואפשר כי היה בכך עידוד לחילות-המצב. קליעתם של האיטלקים היתה במשך כל הזמן גרועה להדהים. המספר הכולל של אבידות הצרפתים עלה, לפי דו"ח שהומצא למשקיף הנכבאי מטעם ארה"ב, לטייס אחד הרוב, רודוי פצוע ופחול' 50 חיליים-ילידים פצועים. היוי'ן והציוד האיטלקיים היו, בדרך כלל, חרישים ומצוינים, ובכל סוגיהם טובים הרבה מאלה הצרפתים.

רוב האיטלקים ישבו בפצן שנתיים או יותר, והמדבר כבר היה להם לזרא. כמעט כולם, לרבות הקצינים הנמוכים היו מוזהמים מאוד, והיה צורך לפנותם מכינים. הקצינים (רבים מהם דיברו יפה צרפתית) היו חפשיים והביעו דעתם בגלוי, שאכן נחרץ גורלה של איטליה, אך נאמנותם למוסוליוני נראתה כנה ואמיתית. המיור האיטלקי וכמה מן הקפיטנים שלו היו בעלי השכלה ניכרת ואנשי צבא טובים. המיור אמר, כי הואיל ולא היתה כל תקוה לעזרה שתבוא, לא היה כל טעם להקריב אנשים לכוח, שלפי סברתו, עלה במספרו ושלפי בטחונו עלה בהרבה גם ברוח-חיליו. כן סיפר שהעסקרים היו קרובים להתמרדות, וכיוון שהיו מרוכים מן האיטלקים לא היתה לו ברירה. לא היה מקרה שהאיטלקים יקברו את מתייהם, או יסל'ן כראוי בסוציעיהם. בכמה מקרים היו מנתחים צרפתים אנוסים לקטע איברים, כי פצעים של מה בכך, שלא טופל בהם, נתפתחו והגיעו לידי נמק. בכל התחום כולו לא היה אפילו כומר-גודד אחד, והדבר תמוה. לפי שהאיטלקים הם אומה אדוקה. הקצינים האיטלקים תרצו והסבירו, שהגרמנים לא הרשו לאנשים שאינם גמנים על כות לוחם להמצא במקום, והכמרים "הלכו הביתה בשכבר הימים". אחת מבקשותיהם הראשונות של האיטלקים היתה, שיתירו להם להשתתף בתפילה, שערכו הכמרים הצבאיים הצרפתיים בכל יום ראשון עם שחר, וימצאו באשר ימצאו אותה שעה. תפלות השכמה אלה בלב המדבר לא תשכחנה במהרה מלב כל משתתפיהן.

כל העסקרים בני פצ'ו, שוחררו לכפריהם. מעטים שבאו מן הכפרים שעל החוף וכוכבו פ'יי הצרפתים כדי להעסיקם בעבודות-כבישים, אך במהרה נתברר כי לא יצלחו לדבר וכי לא כדאי ואין כל תועלת להחזיקם ולכלכלם. וכך שוחררו בסופו של דבר והונח גם להם לשוב איש לביתו.

האיטלקים יראו את גייסותיהם אשר מבני הילידים, ובמצודות-משמר אחת ביקש הקצי'ן האיטלקי, שנשלח לרו'ן בתנאי כניעה, ערובה בכתב, שהגייסות הצרפתים מבני הילידים לא יעזו לדעה בשבויים האיטלקים.

הגייסות הצרפתים מבני הילידים (רנימנט הקלעים של צ'אר) היו מצוינים. רנימנט זה רב-העלילה והנסיון, הוא כמובן הטוב בכל מרכז-אפריקה. אנשיו נאים, בחורים גבהי-קומה, בנים לשבטים בעלי מסורת מלחמתית רבת-ימים. ששים אלי קרב ומסורים לקציניהם, שהנם אגב העלית שבצבא צרפת-הלווחמת. החיילים הילידים האלה הנם קלעים מצויינים ויודעים לנצל בשלימות את תנאי הגוף והקרקע המדבריים. כהרף עין הם חופרים לך שוחה בתוך החול ומתפרים בה. נראה כי בחושיהם יחושו את הרגע הנאות לנוק קדימה בלא הסתכנות יתרה ולהפסיק עמדה חדשה. כלפני שנה הוחלפו רוביהם, מטפוס "לבל" המיושן ב"אנפילדים" מארה"ב (ע"י הבריטים), וידיק קליעתם — הטוב גם בלעדי זאת — נשתפר הרבה, כי חביבה עליהם כחגת ה"אנפילר", שנוח להציץ דרכה, הרבה יותר מהכונת התחתונה של "הלבל".

המפתיע הוא — והרבר נתגלה תוך יותר מחודש ימים של חיים במדבר — שהאדם הלבן אינו צמא כלל (בעוד שהילידים צמאים-חדיר). סמל קפה פעמיים — שלוש פעמים ביום מהול בתערובת הגינה של רום, הספיקו לו. יין — זה ה"פינר" של החייל הצרפתי, לא לקחו המדברה, לפי שקנגני-הזכוכית היו גוזלים מקום רב מדי, ורבים מאד עלולים היו להשבר. במקום מנת היין הוצרך לבוא רום מהול במים — אך איש לא השתמש במים — פרט לחגלחת (ורבים לא היו מתגלחים כלל), כי בדיעבד לא היו מים אלא בצמצום והמעט שהיה אם הובא בנאות ואם הובא בפח-גבולין פעמו לא ערב לחיך, והאיש, פשוט, לא צמא.

סופות-החול במדבר (כותב הסורים האלה נתנסה ב-4 סופות כאלה) הן מכשול רציני לניהול אופרציה. אעפ"י שבפצן אין הן נמשכות, בדרך כלל, זמן רב, ורק לעתים רחוקות מאותר מעשה 9.30 בבוקר. כעת הסופה אין לראות דבר, לא על פני הקרקע ולא מן האויר. החול הנישא הדוקר, חודר ככל מקום, אפילו לתוך צורות-החפצים הארוזים ארוזים מהודקת ביותר. מנגנון-הנחיתה של מטוסים והמגנטו של מנועי מטוס אמריקאי לוקים מיוחד מפני החול, שמני הסיכה על מנגנון-הנחיתה קולטים את החול ונוצר מין דבק מחוססס, שלעתים אינו מניח להוריד כרבעי את מנגנון-הנחיתה. מטוסי ה"דרוגס" שלנו, שסייעו בהובלת תחמושת ואספקה לא יכלו לפעמים להמריא מחמת גריזי חול שנשתרבו בין חלקי המנוע.

מכוני-ההמשא של פלוגות התובלה המיוחדות לכך, שהשתתפו בכל תנועות הצבא, ציודו בשלרעץ, שקיבולו הספיק לאכסון 3 או 4 תביות ו-15 חיילים ילידים. שכל אחד מהם יש לו מנת מזון לשלושה ימים. המים הובלו בנאותות התלויים מצדו החיצון של גוף המכונית. כל ההובלה, בין של צבא ובין של אספקה, לבסיסים הקדמיים נעשתה ע"י פלוגות תובלה אלו.

החילות הובלו במכוניות אלה, ובקרבן של מצודת-המשמר שעמדה להיתקף, היו האנשים יוצאים מן המכוניות. לאחר התכנסות היחידות היו ממשכים את הדרך בדגל, והמכוניות חוזרות אל הבסיס הקדמי ליטול משא-אספקה. מחמת ריחוק הזמן בין הבסיסים הקדמיים הראשונים ובין היחידות היוצאות לקרב, היה הדבר עלול להגמר בשואה, אילו נתקלו באת מצודות-המשמר בהתנגדות ממשכה. אך כיוון שלא היתה מצודת-משמר שהחזיקה מעמד יותר משלושה ימים, הלך הכל למישרים והמכוניות המעטות מילאו את הדרישות בלי קשיים יתירים. מהירותה של ההתקדמות בראשיתה הצאיכה סיוע מצד מטוסי-תובלה של ארה"ב ביחוד לשם המצאתם של תחמושת-ארטילריה ודלק-מנועים לאיזור הקדמי, ביתר וזירות משניתן להשיג באמצעות מכוניות. וכן קרה בכמה רגעי-חרום, גם בשלבים מאוחרים יותר, אולם בדרך כלל עמנו חמשת פלוגות התובלה בתפקיד שהוטל עליהן.

הנסיון הוכיח ששירה של כל-יתובלה שיש בה יותר מ-10¹¹ מכוניות, בראשותו של אחראי יחיד, תתנהל באיטיות רבה מדי. כי לכל שירה — ריהיה גדלה אשר יהיה — לא היה אלא מומחה אחד. לתקינה מנועים ולחליצת מכוניות ששקעו בחול. בשקוע מכונית אחת נעצרת אתה כל השירה כולה עד שזו תחלצת. בשירות בנות 10 כל-יתובלה היו

(1) הרובה הוא עצמו ביסודו מטיפוס בריטי (כמו לראפילד) אך בשעתו אורגן ייצור בארה"ב. — המערך.

העיקובים צערים ולא־תכופים. ואלו בשיירה בת 40 מכוניות, למשל, הלכו הקשים ורבו פי כמה, והיה צורך לעסוק בברק כפעם בפעם כשכל השיירה ממתינה. דוגמא לאיטיותן של שיירות גדולות עשויה לשמש המקרה הבא שקרה לשיירה בת 40 מכוניות, שיצאה ממצודת למי בהנהגתו של המפקד מנוסה ב־27 בדצמבר 1942, ובי־1 בפברואר עדיין לא הגיעה ללרגו.

המאורעות בהשתלשלותם הוכיחו, שהקמת תחנת "ראש־מסילת־ברזל" בלרגו לא היתה אלא משגה. לרגו היתה רחוקה מרחק רב מדי בעורף; מוטב היה מלכתחילה לקבוע את התחנה בזואר, ואמנם כן נעשה אח"כ במחיר יקר של דלק, זמן ובלאי הציד. בשעתו נבחרה לרגו, מחשש שהאויב יפציץ את זואר ומפני שעל הניירה נראה להלכה שמלרגו אפשר להעביר אספקה במהירות רבה יותר מכפי שהוכיח אח"כ הנסיון למעשה. ונמצא, ששיירה בת 10 מכוניות היתה שווה בדרך מ־7 עד 10 ימים עד עברה את הדרכים הבלתי כבושות בין לרגו לזואר. רובם של מחסני הדלק לתעופה נבנו מלכתחילה בלרגו, וכמה מן המטוסים שלא נתיחדו כלל לסוג־הובלה מעין זה, נלקחו מעם משימותיהם הרגילות וההולמות אותם, לשם העברת דלק זה קדימה, ובשעת ההעברה, היה נאכל דלק בשעור לא פחות מזה שהעבירו.

כל הדלק למטוסים ולמכוניות ששירתו במסע זה, הגיע לאפריקה בדרך אחד הנמלים הצרפתיים (דואלה, א או פואנטנאר) א או בדרך פורט־הרקורט שבניגריה. מנמל היבוא ועד הנקודה הקיצונית, שבה היה הדלק מורק לתוך מיכלי המטוסים ומכוניות־המשא, היה הלה. מובא באמצעות תובלה מנועית (או באמצעותה ובהנהג). לפי האומדא היתה כל חבית־דלק בדרכה לזואר ועד הבאתה לשם, אוכלת 20 חביות כיצואות בה. כדי לעבור מזואר לברק ולשוב (והוא מרחק של 1100 מיל ערך) על גנת להמציא לברק 15 חביות דלק למכוניות־משא, זקוק מטוס־הובלה מטיפוס DC - 3 ל־11 חביות דלק שמכנהו האנקטני 100. ההשוואות הללו מבליטות את חוסר־הטעם, מבחינה כלכלית צרופה של מעשים שהם בגדר הכרח לוגיסטי¹ בחבל זה בעת ביצוע פעולות.

תיאור זה ממסע פצ"ר־פוליטיגיה לא יאה שלם אם לא יתיחד דיבור כלשהו על הגנרלקלרק (פסיבדוניג²) לעת־המלחמה, שיום וניהל את הפעולות הללו ואשר את כן העשיך עוד את זרי הדפנה שעלו בחלקו בתוניסיה. גנרל צעיר זה הוא חייל דגול ומנהיג דגול, המאמין בהבאת המלחמה אל שערי האויב. הוא מאמין — ופועל לפי אמונתו זו — "פי מי שאינו מסתכן לעולם, אינו זוכה לעולם". בעתות ההפוגה בין פעולה לפעולה לא היה שווה מעודו במעון מטהו בברוויל³. אל יוצא לבקר את יחידות גייסותיו החונות בשטחים הצומים שהיו בפיקודו (שטח העולה בגדלו פי חמשה על צרפת המטרופולין). פעם אחת הכותב הטורים הללו: "אין המפקד יכול למלא את תפקידיו הפיקודיים בשבתו ליד שולחן־כתיבה, — עליו להתערב עם חייליו, לראותם ולהראות לפניהם". גנרל לקלרק הוא חייל איש־מקצוע במלוא מובן המלה. כל מעייניו הם רק צבאיים והוא שונא עסקי־פוליטיקה. חכלית שגאה שגא את הצורך לשהות פעם בפעם ימים מספר במפקדה בברוויל; הערתו האופיינית היתה: "האווירה הפוליטית של מרכזו שלטוני זה מביאה לידי תיעוב". בשהה בא הוא לכלל החלטות נאותות בוריות, ולא פחות מזה זריו הוא בשעת הצורך לשנות תכנית, אם השתנות המסיבות מצריכה שנוי כזה, וכן אופייני הוא לו הסירוב שסירב לקבל את העלוי לדרגת גנרל, כשהעלוי הזה נעשה לראשונה. הוא הודיע בשעתו לגנרל דה־גול "שלא יענוד את כוכביו עד שיהיה ראוי להם". ואף־על־פי שהנהגו ודליברו בו כאילו היה גנרל, לא נשא את סמל דרגת־גנרל עד שחש בעצמו, כי אכן ראוי הוא לזכות זו. קציניו ואנשיו אוהבים אותו ומוכנים — כאשר אירע להם לא פעם — לילך למענו באש ובמים.

1⁶ בקמרון הצרפתית. — המער.

2) בקונגו הצרפתית. מרוחקת עוד יותר מאשר דואלה — המערב.

3) הגדרת המושג "לוגיסטיקה" כבר נתנה ב"מערכות" חוב' כ"כ"א, עמ' 55 — המער.

4) מרכזה של קונגו הצרפתית. ה"בירה" של אחוזות צרפתיות באפריקה בשרשות "צרפת הלוחמת" בשנות 1940-43. — המער. 4) שמו האמיתי של גנרל לקלרק — הרון הוטקלוק.

סדר הערכה

הצרפתיים הלוחמים

7. כס"ה — בקירוב 250 קצינים וחיילים.
7. חמש פלוגות מכוניות משא — קפטן פלאנדר.
לכל פלוגה 53 מכוניות - משא, מחולקות כדלקמן:
1 מקונית מפקד הפלוגה;
4 מחלקות. כ"א 11 מכוניות (לאחת מאלו מכונית-ידיה של 7.2 מ"ב על כן א.מ.);
8 מכוניות החלפה.
כל פלוגה — בקירוב 170 קצינים וחיילים.
כס"ה (5 פלוגות) — בקירוב 850 קצינים וחיילים.
כס"ה חילות קרקע לוחמים, — בקירוב 3650 קצינים וחיילים.
8. חיל האוויר — קולונל קארטייה כמפקד כללי, וקומנדנט סנט-פרו כמפקד "להקת-ברטון".
א) "להקת-ברטון".
2 מפציצי "מריילנד" (תוצרת מרטין²);
3 מפציצי "בלנהיים"³;
4 מטוסי קרב "ליסנדר"⁴.
ב) 1 מטוס "הודסון" (תוצרת לוק-הוד⁴) בלתי מזויין, שימש את גנרל לקרק כמטוס מפקדה וקשר;
1 מטוס "ביצ'קרפט" בלתי מזויין, שימש את קולונל אינגולד כמטוס המפקדה;
1 מפציץ "מריילנד" מזויין, שימש את קולונל קרטייה.
ג) 1 מטוס הובלת פצועים ישן (מתוצרת פוטו), למעשה כמעט תמיד כבול לקרקע מחמת "משחששים" תדירים במנוע.

1. פלגת הבסיס הקדמי — מיוז וינה.
2 פלוגות רובאים;
1 פלוגת זין כבד;
1 מחלקה של פלוגת סיור ממונעת ועמה 1 תוחה "בופורס" א.מ.).
כס"ה — בקירוב 500 קצינים וחיילים.
2. בטליון של דיאן.
3 פלוגות רובאים;
1 פלוגת זין כבד;
1 פלוגת סיור ממונעת;
1 סוללה (4 תותחים) בני 75 מ"מ מוסעים.
כס"ה — בקירוב 800 קצינים וחיילים.
3. בטליון של דלנג.
3 פלוגות רובאים;
1 פלוגת זין כבד;
1 פלוגת סיור ממונעת (חסר מחלקה אחת);
1 מחצית סוללה (2 תותחים) בני 75 מ"מ מוסעים.
כס"ה — בקירוב 700 קצינים וחיילים.
4. פלגת זיפרוג.
1 פלוגת רובאים (בתוספת מחלקה אחת);
1 פלוגת זין כבד (חסר מחלקה אחת);
1 מחלקה של פלוגת סיור ממונעת;
1 מחצית סוללה (2 תותחים) בני 75 מ"מ מוסעים.
כס"ה — בקירוב 400 קצינים וחיילים.
5. הקבוצה הנוודת של טיבסטי (פלוגת גמלים), קפטן סאראזק.
כס"ה — 153 קצינים וחיילים.
6. רורב נייד (בפקודו של קולונל אינגולד).
1 פלוגת רובאים (חסר מחלקה אחת);
1 מחלקה של פלוגת הוין הכבד;
1 פלוגת סיור ממונעת (חסר מחלקה).

Ordre de Bataille (1) — במובן ההיסטורי, סדר המערך המדויק של צבא הערוץ לקרב (מאות י"ד-י"ח); כיום רשימה מלאה של המבנים והיחידות מהם מורכב צבא מסויים. — המערי. (2) אמריקאי. (3) בריטי. (4) בריטיים, בדרך כלל שימשו כמטוסי שיתוף עם חילות הקרקע. הסוג הוא מלפני המלחמה הזאת. (5) צרפתי.

- ס"ה של אנשי חיל-האוויר — בקירוב 110 קצינים וחילים.
 9. שירותים בלתי לוחמים.
 1. מחלקה בית-חולים של שדה ממונע;
 3. כהני צבא (שימשו כקציני נוטריקון).
 בס"ה — 65 קצינים וחילים.
 10. חיל המצב של זואר (בחלקו עמד נכון לשמש כרזרב, באם יקום צורך).
 2 פלוגות-גרעין¹ רובאיות:

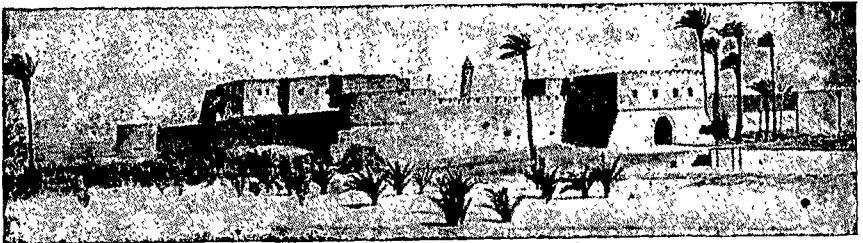
- 1 פלגה א"מ.;
 20 אנשי "גום"² (מורי-דרך ילידים) וגמלי מילואים של פלוגת הגמלים ("הקבוצה הנודדת של טיבסטי").
 ועוד בזואר.
 פלגת האפנסאות;
 בית מלאכה ארטילרי לתיקונים (עסק בבדק מכוניות-המשא וכל כלי-היריה);
 בית מלאכה של שדה לחיל-האוויר;
 מתנה שבויי מלחמה.

ציון: — החיילות הלוחמים לא מנו יותר מכ-175 לבנים (כולם קצינים וסמלים). אולם מספר קטן זה סיפק מפקדים לכל היחידות עד ובכלל מפקדי מחלקות, וכן סמל לבן כממונה לכל תותח בארטילריה וסמל לבן כמפקד כמעט על כל מכונית שבפלוגות הסיוור הממונעות.

כל שירותי ההובלה והאזרחיים בצי'אר על עובדיהם וצידום הועברו לפיקוח הצבא. ע"י זה נוספו קרוב ל-500 מכוניות-משא אזרחיות (לרוב תלת-טוניות) שביצעו את כל הובלת-האספקה מפורט לאמי ולרג'ז ולבסיסים הקידמיים שהועתקו מפעם לפנים, וכן את פינוי שבויי המלחמה מן הבסיסים הקידמיים לפורט-לאמי.

ה א י ט ל ק י ם

חיילות-המצב האיטלקיים בפצן כללו למעלה מ-600 קצינים וחילים לבנים שנשבו, ומספר בלתי-ידוע של קצינים וחילים שנסו צפונה ממיזדה ולא נשבו; וביזן 5000 ל-6000 עסקרים (גייסות ילידים), שרובם שוחררו ונשלחו איש לכפרו. הניחן האיטלקי היה חדיש, מצויץ ומצוי בשפע וכלל תותחי-שדה בני 65 מ"מ, תותחי-רגלים בני 40 מ"מ ו-20 מ"מ, מכ"י (תקינות וא"מ.), מרגמות רגלים קטנות, 23 טנקים קלים (שלא הופעלו אפילו פעם אחת) ו-15 מטוסים לפחות, בתוכם איוורוני-קרב "פיאט" ומפציצי "הנקל" חדישים. לארטילריה בכל מצודה היו מד-טוחים מצוינים שהיו לברכה לאלתר לצרפתים שחסרו אותם לגמרי.

מורזוק; מצודת-מדבר איטלקית. (ביסודה — מצודה עותומנית).

(1) פלוגות שמספר אנשיהן הופחתה. — המער.
 (2) "גום" — שמן של חברות סדירות למחצה של ילידי צפון-אפריקה (מרוקו בעיקר) בפיקוד קצינים צרפתים המכוונות לסיוור ופעולות עצמאיות גם בנוסח מלחמה זעירה. — המער.